

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและปัญหาในการวิจัย

การผลิตเครื่องปั้นดินเผาหรือเซรามิกในประเทศไทยมีมูลค่าส่งออกไม่ต่ำกว่าปีละสองหมื่นล้านบาท การส่งออกผลิตภัณฑ์เซรามิกปี 2556 มีมูลค่ารวม 782.66 ล้านบาทเหรียญสหรัฐ (สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม, 2556: ออนไลน์) ในส่วนของงานที่ผลิตเชิงศิลปะสร้างสรรค์แม้จะมีส่วนแบ่งในการตลาดน้อยกว่างานที่ผลิตเชิงปริมาณ แต่เป็นส่วนที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของชาติและมีความสำคัญอย่างยิ่งในแง่ของสุนทรียศาสตร์และจินตนาการ อันเป็นรูปแบบของงานหัตถศิลป์เชิงสร้างสรรค์วิชาการที่มีความสำคัญในระดับสากล

ปัจจุบันนี้วงการเซรามิกนับว่ามีการแข่งขันสูงโดยเฉพาะด้านการออกแบบ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ละเอียดและซับซ้อนด้วยองค์ประกอบหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นวัตถุดิบในการสร้างงานเทคนิคการตกแต่งและกระบวนการผลิตตั้งนั้นการแสวงหารูปแบบใหม่ในการสร้างสรรค์ผลงานให้มีเอกลักษณ์เฉพาะที่โดดเด่นจึงสามารถเป็น “ต้นแบบ” ในการพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้และความคิดในระดับภูมิปัญญาของชาติได้ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงการประหยัดต้นทุน พลังงานและเวลาควบคู่กับการผลิตผลงานศิลปะที่มีคุณค่า

การตกแต่งพื้นผิวบนงานเซรามิกนับเป็นทักษะอย่างหนึ่งที่ทำให้ผลงานมีความงดงาม แปลกตา และน่าสนใจ ลูกไม้เซรามิก (Lace Ceramic) เป็นเทคนิคตกแต่งแบบหนึ่งซึ่งทำกันมานานแล้วในประเทศแถบยุโรปมีความสวยงามละเอียดอ่อนและหรูหรา คุณค่าสูง และเมื่อผลงานสำเร็จลงแล้ว ผ้าลูกไม้จะเป็นส่วนหนึ่งของผลงานไม่ได้เป็นเพียงการตกแต่งพื้นผิวแต่อย่างใด อย่างไรก็ตามการทำงานลูกไม้เซรามิกยังไม่เป็นที่แพร่หลายและไม่มีการบันทึกด้านเทคนิคและวิธีการออกแบบที่ชัดเจน

“...ผ้าลูกไม้เป็นรูปแบบหนึ่งที่มีลักษณะดังกล่าว เมื่อนำมาตกแต่งผลิตภัณฑ์จะทำให้มีคุณค่าและมูลค่าเพิ่ม ประกอบกับยังไม่ได้พบว่ามีรายงานและการผลิตลูกไม้เซรามิกในประเทศ จึงทำให้เห็นความจำเป็นที่จะต้องวิจัยและพัฒนาลูกไม้เซรามิกขึ้นพร้อมกับการออกแบบที่เหมาะสมเพื่อพัฒนารูปแบบเซรามิกประเภทเครื่องประดับต่อไป”
(ลดา พันธุ์สุขุมธนา, 2546:1)

หน่วยงานของกรมวิทยาศาสตร์บริการได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับเนื้อดินที่ใช้ในการขึ้นรูป เคลือบและการตกแต่ง ซึ่งเป็นหลักฐานเชิงวิทยาศาสตร์แต่ยังไม่มีการบันทึกและค้นคว้าในกระบวนการออกแบบ การพัฒนาวิธีการสร้างสรรค์จากแรงบันดาลใจเชิงศิลปะ ผลงานลูกไม้เซรามิกจึงนับเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ซึ่งจะแสดงความก้าวหน้าของงานเซรามิกในด้านสุนทรียศาสตร์และศิลปะขั้นสูงบนพื้นฐานขององค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์

การออกแบบลูกไม้เซรามิกจากเครื่องแต่งกายของสตรีไทยสมัยรัชกาลที่ 5 - รัชกาลที่ 7 เป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบการวิจัยที่มีที่มาจากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการแต่งกายของสตรีไทยชั้นสูงในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งมีจุดเด่นในการสร้างสรรค์ชุดสตรีไทยที่ได้ประยุกต์จากเครื่องแต่งกายสตรีที่ได้รับแรงบันดาลใจจากตะวันตกจนกลายเป็นเครื่องแต่งกายไทยที่มีรูปแบบที่สวยงามอย่างยิ่ง นับเป็นการแต่งกายที่ผสมผสานความเป็นไทยและความเป็นสากลจนลงตัวซึ่งมีเอกลักษณ์ที่ชัดเจนและสร้างความภาคภูมิใจแก่พสกนิกรในสมัยนั้นและยังคงเป็นต้นแบบจวบจนปัจจุบัน

พระอัจฉริยภาพอันสูงส่งด้านศิลปะการแต่งกายใน 3 รัชกาล ได้รับการชื่นชมยกย่องมาจนปัจจุบัน ซึ่งเป็นแรงบันดาลใจสำคัญในการนำมาประยุกต์สร้างสรรค์เป็นงานเซรามิกที่ตกแต่งด้วยผ้าลูกไม้ เพื่อให้ผลงานชุดนี้เป็นผลงานที่ทรงคุณค่าทั้งด้านศิลปกรรม สุนทรียศาสตร์และประวัติศาสตร์ เป็นผลงานที่แสดงความงดงามของศิลปะไทยซึ่งมีความวิจิตรประณีตละเอียดอ่อนให้เป็นที่ประจักษ์ เป็นต้นแบบและองค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์หรือต่อยอดในการสร้างสรรค์ผลงานออกแบบเซรามิกได้ อีกทั้งยังเป็นการเปิดมุมมองใหม่ของศาสตร์การออกแบบเซรามิกในเวทีอาเซียนและเวทีโลก

1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

- 1.2.1 เพื่อสร้างสรรค์ผลงานเซรามิกให้มีเอกลักษณ์และเป็นงานต้นแบบได้
- 1.2.2 เพื่อสร้างสรรค์ผลงานที่แสดงเอกลักษณ์และเชิดชูแนวความคิดของวัฒนธรรมไทยในด้าน
การแต่งกายสมัยรัชกาลที่ 5 - รัชกาลที่ 7
- 1.2.3 เพื่อหาแนวทางในการออกแบบลูกไม้เซรามิกซึ่งสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอน
และเผยแพร่แก่หน่วยงานที่สนใจ
- 1.2.4 เพื่อหากระบวนการออกแบบสร้างสรรค์งานเซรามิกอย่างมีหลักการสำหรับใช้ประยุกต์
และต่อยอดในการผลิตเป็นจำนวนมาก
- 1.2.5 เพื่อค้นคว้ากระบวนการผลิตเซรามิกเชิงศิลปะที่สามารถลดต้นทุนการผลิตได้

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษา ค้นคว้า ทดลองเทคนิคการใช้ผ้าลูกไม้ในการตกแต่งเซรามิก ศึกษาเครื่องแต่งกายสตรีไทย
สมัยรัชกาลที่ 5 – รัชกาลที่ 7 ที่ได้รับแรงบันดาลใจจากตะวันตกและเน้นชุดสตรีที่ใช้ผ้าลูกไม้หรือแถบลูกไม้
ในการตกแต่งเท่านั้น การสร้างสรรค์รูปทรงภาชนะที่เหมาะสมกับเทคนิคนี้ ทดลองเนื้อดินปั้น กรรมวิธี
การขึ้นรูป การเคลือบและกระบวนการเผาในอุณหภูมิที่เหมาะสมโดยมีการบันทึกอย่างเป็นระบบและเน้น
กระบวนการที่ประหยัดต้นทุนในการผลิต

1.4 วิธีการวิจัย

- 1.4.1 การค้นคว้าและเก็บข้อมูล
 - 1) ข้อมูลด้านเอกสาร
 - 2) ข้อมูลการทดลอง
- 1.4.2 การจัดลำดับข้อมูล
 - 1) ข้อมูลจากเอกสารและการวิจัย
 - 2) ข้อมูลเกี่ยวกับชุดสตรีไทยสมัยรัชกาลที่ 5 - รัชกาลที่ 7
 - 3) ประเภทเซรามิก
 - 4) ข้อมูลเรื่องลูกไม้เซรามิก
 - 5) กระบวนการสร้างสรรค์งานเซรามิก
- 1.4.3 การทดลองเนื้อดินปั้น การเคลือบและการเผา
- 1.4.4 ตัวอย่างผลงานและการวิเคราะห์ข้อมูล
- 1.4.5 การนำผลการวิเคราะห์ไปสร้างสรรค์ผลงาน
- 1.4.6 การออกแบบและสร้างสรรค์ผลงาน
- 1.4.7 การแสดงนิทรรศการและการประเมินผล

1.5 กรอบแนวความคิดของการวิจัย

การออกแบบลูกไม้เซรามิกจากเครื่องแต่งกายสตรีไทยสมัยรัชกาลที่ 5 - รัชกาลที่ 7 จะใช้แรงบันดาลใจ
จากชุดสตรีไทยที่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตกมาสร้างสรรค์เป็นงานเซรามิกต้นแบบซึ่งใช้วิธีขึ้นรูปด้วยมือและ
ตกแต่งด้วยผ้าลูกไม้โดยวิเคราะห์จากการแต่งกายที่รวมถึงเครื่องประดับในแต่ละสมัยด้วยและทำการทดลอง

เพื่อใช้ดิน การขึ้นรูป การเคลือบ การเผาและเทคนิคการตกแต่งที่เหมาะสมและประหยัดพลังงานที่สุด

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.6.1 ได้ผลงานการสร้างสรรค์เซรามิกให้มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นและสามารถเป็นงานต้นแบบได้
- 1.6.2 ได้ผลงานที่มีการบูรณาการจากแรงบันดาลใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยและเซรามิกซึ่งเชิดชูแนวความคิดในด้านการแต่งกายสมัยรัชกาลที่ 5 - รัชกาลที่ 7
- 1.6.3 ได้องค์ความรู้ใหม่ในการออกแบบลูกไม้เซรามิกซึ่งสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนเซรามิก ระดับปริญญาตรี - เอก และเผยแพร่แก่วงงานที่สนใจได้
- 1.6.4 ได้ผลงานเซรามิกที่สามารถนำไปประยุกต์และต่อยอดเพื่อผลิตเป็นจำนวนมากและนำไปพัฒนาอย่างต่อเนื่องในวงการเซรามิก
- 1.6.5 ได้แนวทางการสร้างสรรค์เซรามิกเชิงศิลปะที่ลดต้นทุนในการผลิต

1.7 กลุ่มเป้าหมาย

ผู้ประกอบการเซรามิกทั้งในระบบอุตสาหกรรมที่ผลิตเป็นจำนวนมากและศิลปินที่ผลิตงานชิ้นเดียวซึ่งสามารถนำเทคนิคและขั้นตอนการคิดไปปรับใช้ได้

นิสิต นักศึกษาและประชาชนทั่วไป ผู้จะได้รับผลทางด้านการศึกษาและสุนทรียศาสตร์

1.8 คำจำกัดความ

ลูกไม้เซรามิก หมายถึง งานเซรามิกหรือเครื่องปั้นดินเผาที่ใช้ผ้าลูกไม้หรือแถบลูกไม้ชุบน้ำสลิป ในการตกแต่ง เมื่อเผาจนสมบูรณ์แล้วจะคงพื้นผิวและรูปลักษณ์ของผ้าลูกไม้ดังกล่าวที่ขึ้นงาน และใช้เรียกเฉพาะเทคนิคการตกแต่งแบบนี้เท่านั้น

เครื่องแต่งกายสตรีไทยสมัยรัชกาลที่ 5 - รัชกาลที่ 7 หมายถึง เครื่องแต่งกายสตรีไทยที่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตกเท่านั้นและยังคงเอกลักษณ์ของความเป็นไทยอยู่และเน้นชุดสตรีที่ใช้ผ้าลูกไม้หรือแถบลูกไม้ในการตกแต่ง

สลิป หรือน้ำสลิป (Slip) คือน้ำดินชนิดเดียวกับที่ใช้ขึ้นรูปหรือชนิดอื่น มีความข้น เหลวขึ้นอยู่กับการผสมน้ำมากหรือน้อย

1.9 คำสำคัญ

ลูกไม้เซรามิก (Lace Ceramic)

น้ำสลิป (Slip)

เสื้อแขนหมูแฮม (Leg o- Mutton Sleeves)

อารมณ์ความรู้สึก (Mood and Tone)

